

Міхно Олександр

доктор педагогічних наук,
директор Педагогічного музею України,
старший науковий співробітник сектору сухомлиністики
відділу педагогічного джерелознавства та біографістики
Державної науково-педагогічної бібліотеки
України ім. В. О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-5271-9530
e-mail: amihno@ukr.net

ВІРТУАЛЬНА «МУЗИЧНА СКРИНЬКА» ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО: ВІД ЗМІСТУ ДО ФОРМИ

Анотація. У статті акцентовано на важливості формування цифрового простору знань і важливій ролі у цьому музеїв та бібліотек як інституцій пам'яті, зберігачів і трансляторів культурної спадщини. Відзначено, що чільне місце у діяльності Педагогічного музею України та Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у віртуальному середовищі посідає популяризація життєвого та творчого шляху видатного українського педагога Василя Сухомлинського (1918-1970), зокрема шляхом створення віртуальних виставок.

Подано авторське визначення віртуальної виставки, обґрунтовано, що це багатофункціональний інформаційний ресурс, який 1) дає можливість отримання нової інформації широкому загалу користувачів і 2) дає змогу при створенні виставки розширити арсенал використаних засобів і прийомів для реалізації ідеї та концепції виставки (тексти, фото, аудіо, відео та ін.).

Продемонстровано процес створення концепції віртуальної виставки «Музична скринька» Василя Сухомлинського», що має кілька етапів: збір та аналіз інформації (вивчення книжкових та фотоколекцій Педагогічного музею України і Педагогічно-меморіального музею В. О. Сухомлинського у с. Павлиш, відбір експонатів для виставки), візуалізація обраних музейних предметів за допомогою фотофіксації чи сканування, створення виставки (аналіз та систематизація наявного матеріалу, оформлення «стартових» сторінок електронної публікації, розробка основних розділів виставки).

Розкрито структуру та принципи побудови виставки й стисло охарактеризовано змістовий (текстовий, ілюстративний) контент кожного з п'яти розділів виставки: «Музика у житті В. Сухомлинського: спогади сучасників», «Уроки музики в Павлівській школі», «В. Сухомлинський про

музичне виховання», «Плейлист Сухомлинського», «Афоризми Сухомлинського про музику».

Окреслено перспективні теми віртуальних виставок педагогічної спадщини В. Сухомлинського.

Ключові слова: Василь Сухомлинський, музика, музичне виховання, віртуальна виставка, контент, візуалізація, Педагогічний музей України.

Постановка проблеми. Одним із провідних завдань побудови сучасного інформаційного суспільства є формування цифрового простору знань. Важливу роль у цьому процесі відіграють музеї і бібліотеки як інституції пам'яті, зберігачі та транслятори культурної спадщини. Їх діяльність у інтернет-просторі – це не лише активне просування своїх послуг, але й упровадження нових форм роботи з використанням сучасних вебтехнологій. Певний досвід у цій царині мають такі провідні інституції зі збереження педагогічної спадщини, як Педагогічний музей України та Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (Міхно, 2020). Чільне місце у діяльності зазначених установ у віртуальному середовищі посідає популяризація життєвого та творчого шляху видатного українського педагога Василя Сухомлинського (1918-1970), зокрема шляхом створення віртуальних виставок. Попри те, що спадщина В. Сухомлинського достатньо широко представлена у інтернет-просторі, наразі відсутні теоретико-методологічні праці про способи, методи і форми представлення доробку педагога з використанням новітніх інформаційних технологій. Актуальність теми статті відображена у самій її назві: йдеться про те, що форма віртуальної виставки зумовлена змістом матеріалу за темою і визначається ним. Однак у разі створення віртуальної виставки її форма залежить не лише від досвіду та уяви її творця (музейного чи бібліотечного працівника), відібраних для експонування матеріалів, але і від технічних можливостей сайту (чи платформи, де виставка буде розміщена). Це теж необхідно враховувати, аби віртуальному відвідувачу було зручно ознайомлюватися з представленими матеріалами.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Зазначимо, що саме розуміння того, що ж являє собою віртуальна виставка і чим вона відрізняється від інших форм представлення інформації за допомогою комп'ютерної техніки та мережі Інтернет, досі остаточно не склалося. Не існує і єдиного, усталеного визначення самого поняття «віртуальна виставка».

На підставі аналізу новітньої наукової літератури із застосування цифрових технологій у музейній діяльності ми виокремили кілька положень щодо використання та ролі музейної віртуальної виставки, яка:

залучає нову аудиторію, зокрема й насамперед – молодь;

є потужним інструментом передачі емоцій;

не пропонує щось принципово інноваційне, а задовольняє фактичні потреби аудиторії;

не є альтернативою офлайн-відвідуванню, а дає змогу онлайн-відвідувачеві пережити те, до чого він/вона ніколи б не мав доступу будь-яким іншим способом;

є частиною освітньої діяльності музею та ефективніше подає традиційні чи вводить нові поняття та теми;

використовується в межах місії музею, а не як окрема індивідуальна пропозиція (Shehade and Stylianou-Lambert, 2020; Pop and Borza, 2016; Guazzaroni, 2020; Hassan, 2020).

Зважаючи на зазначене вище, вважаємо, що віртуальна виставка – це демонстрація за допомогою засобів вебтехнологій віртуальних образів спеціально створеної музейної виставки. Це новий, багатофункціональний інформаційний ресурс, який, по-перше, дає можливість отримання нової інформації широкому колу користувачів, і, по-друге, дає змогу при створенні виставки розширити арсенал використаних засобів і прийомів для реалізації ідеї і концепції виставки (тексти, фото, аудіо, відео та ін.).

Мета статті – висвітлити процес розроблення концепції віртуальної виставки «Музична скринька» Василя Сухомлинського» із застосуванням новітніх інформаційних технологій та окреслити її структуру і змістовий (текстовий, ілюстративний) контент.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розроблення концепції виставки «Музична скринька» Василя Сухомлинського» здійснювалося на основі фондових матеріалів Педагогічного музею України та Педагогічно-меморіального музею В. О. Сухомлинського у с. Павлиш на Кіровоградщині, й містить кілька етапів:

збір та аналіз інформації: вивчення книжкових та фотоколекцій зазначених музеїв та відбір експонатів для виставки;

візуалізація обраних музейних предметів за допомогою фотофіксації чи сканування;

створення виставки: аналіз та систематизація наявного матеріалу, оформлення «стартових» сторінок електронної публікації, розробка основних розділів виставки.

Окрім зазначених, у створенні віртуальної експозиції є ще один надзвичайно важливий етап – формулювання назви виставки. Завдання назви – активізувати увагу потенційних відвідувачів, зацікавити їх. Словосполучення «музична скринька» належить В. Сухомлинському, який у книзі «Серце віддаю дітям» пише: «... у нас створюється альбом музичних творів, що полюбилися дітям... Я називаю альбом «Музичною скринькою», дітям це подобається, вони кажуть з гордістю: «У нас є музична скринька» (Сухомлинський, 2018, с. 137).

Однак ми розширюємо значення цього словосполучення, додавши слова, які наповнюють його дещо іншим – глибшим змістом. Віртуальна «музична скринька» Василя Сухомлинського – це не просто альбом, або певна кількість музичних творів. Це ще й педагогічні ідеї В. Сухомлинського, джерела цих ідей, способи їх утілення в практичну діяльність. Тож, йдеться про науково-педагогічні праці педагога, інші

джерела, зокрема аудіо, адже мова про музику й візуальні джерела, тобто фотографії з фондів Педагогічно-меморіального музею педагога в Павлиші.

Структурно віртуальна виставка «Музична скринька» Василя Сухомлинського» містить п'ять розділів. Розглянемо їх докладніше.

У першому розділі – «Музика у житті В. Сухомлинського: спогади сучасників» – представлено спогади тих, хто добре знав Василя Олександровича і у своїх спогадах розповів про його ставлення до музики, а саме: матері Оксани Овдіївни, брата Сергія, друга й однодумця, педагога Івана Ткаченка, письменника Бориса Тартаковського і доньки Ольги. Це спогади про те, що музика увійшла в життя В. Сухомлинського змалечку, із грою на власноруч змайстрованій сопілці, про залюбленість в українську народну пісню, про уміння чути музику природи тощо. Це джерела, підгрунття музичної культури В. Сухомлинського, які, безперечно, вплинули на формування поглядів педагога на музичне виховання. Наприклад, Ольга Василівна Сухомлинська згадує: «Коли думаю про батька, пересвідчуюся, що найприємнішою і найкращою для нього була *музика природи* – шум дерев, спів пташок, подих морозного вітру, стрекотання цвіркунів, дзижчання бджіл, – яку він настільки тонко відчував і всім серцем любив, що долучив до цих почуттів дорослих через свої педагогічні праці, а особливо дітей через свої художні мініатюри, наповнені музикою живої природи» (О. Сухомлинська, особ. повід., курсив – О. Сухомлинська).

Принцип подання матеріалу до розділу – поєднання тексту та візуальних джерел: фото автора спогадів, власне текст, фото джерела тексту з відповідним етикетажем (підписами). У такому «обрамленні» текст спогаду ніби оживає і сприймається по-іншому – емоційніше. Продемонструємо це наочно на рис. 1.

Другий розділ виставки має назву «Уроки музики в Павлиській школі». Його побудовано на основі цитат з книги В. Сухомлинського «Павлиська середня школа» та матеріалів з фондів Педагогічно-меморіального музею В. О. Сухомлинського у Павлиші, а саме: аналізів уроків співів та шкільних фотографій 1960-х років. Представлено три скановані копії аналізів уроків співів вчителя Павлиської школи Семена Єфременка, які відвідав В. Сухомлинський як директор школи, а також фото цього вчителя і витяг з одного із представлених документів, де зазначено: «На уроці мусить звучати музика. Це ж найголовніший вид роботи в процесі музичного виховання. Де ж діти чутимуть музику, якщо вони на уроці вчитимуть музичні знаки. Хіба оцінка з музики і співів залежить від того, як ученя пише ноти?» (аналіз уроку співів, 31.10.1963 р., 5-б клас).

Далі в розділі цитати з книги «Павлиська середня школа» поєднано з рідкісними фотографіями з фондів музею у Павлиші. Наприклад, цитати «У музичній кімнаті проводиться позакласна робота з музики і співу. Тут обладнання та наочні посібники для вивчення музичної грамоти, фонотека творів класичної та сучасної музики. У музичній кімнаті зберігаються

народні інструменти» (Сухомлинський, 1969, с. 114) та «Музичні здібності учнів розвиваються в хорових гуртках, у дитячому оркестрі народних інструментів, у гуртку баяністів (там само, с. 349)» проілюстровано світліною, на якій зображено заняття шкільного гуртка баяністів у 1968–1969 навчальному році.

В. Сухомлинський з матір'ю Оксаною Овдівною, 1964.

Фото: Педагогічно-меморіальний музей В.О. Сухомлинського

«Бувало, приїде з райцентру у вихідний – і все чекає вечора, щоб послухати пісень. Їх тоді просто неба співали. Зберуться отак собі сусіди по просіках, вбрання гарне одягнуть і ну виводити. В одному кінці пісня стихне, в іншому злітає до самого неба. І яка то насолода душевна була. Сидиш собі під теплим зоряним небом, співаеш про рідну землю, про вірність, людське щастя»

(Литвиненко М.А. Мати про сина. *Спогади про Сухомлинського*. Упоряд. С.П. Заволока. Київ: Радянська школа. 1990. С. 34)

Заволока С.П., упоряд. (1990). *Спогади про Сухомлинського*. Київ: Радянська школа.

Рис. 1. Розділ 1. Музика в житті В. Сухомлинського: спогади сучасників (фрагмент)

Підкреслимо, що цитати не інтерпретуються, тобто виставка цілком позбавлена дидактизму: її відвідувач ніби веде діалог з самими педагогом і робить самостійні висновки. Завдання музейника саме і зводиться до того, аби музейними засобами та за допомогою вебтехнологій створити умови для такого діалогу з відвідувачем.

Третій розділ – «В. Сухомлинський про музичне виховання» – побудовано аналогічно до попереднього як поєднання цитат В. Сухомлинського з фотографіями із фондів музею педагога в Павлиші. Лише тут цитується книга «Серце віддаю дітям», видана 2018 року за науковою редакцією О. Сухомлинської. Скажімо, висловлювання «Я бачив одне з важливих завдань виховання дітей в тому, щоб сприйняття музичних творів чергувалося зі сприйняттям того тла, на якому людина може зрозуміти, відчути красу музики – тиші полів і лугів, шелесту діброви, пісні жайворонка в блакитному небі, шепоту дозрілих колосків пшениці, дзижчання бджіл і джмелів. Усе це і є музика природи, те джерело, з якого людина черпає натхнення, створюючи музичну мелодію» (Сухомлинський, 2018, с. 126–127) проілюстровано фотографією В. Сухомлинського з учнями на природі.

Завершує розділ промовиста цитата педагога про важливість музичного виховання: «В наші дні, коли технічні засоби запису та

поширення музики набули такого універсального характеру, це виховне завдання набирає особливого змісту» (там само, с. 326). Це сказано понад 50 років тому. Що вже говорити про сучасні засоби комунікації та новітні мобільні пристрої? Тому логічно підходимо до наступного розділу – «Плейлист Сухомлинського», який у такому, як він є, вигляді, стало можливим представити лише сьогодні, на сучасному етапі розвитку інтернет-технологій.

Але спершу повернімося до другого розділу виставки і згадаймо слова В. Сухомлинського про важливість прослуховування музичних творів: «Основну увагу треба звернути на слухання музики. Це – основа виховання музичної культури» (аналіз уроку співів, 10.03.1965 р., 1-б клас). Тобто говорити, писати, читати про музику і не прослухати, не почути музику – нонсенс у сучасну інформаційну добу. Плейлист – це список музичних творів, складений за книгою «Серце віддаю дітям»: у формі таблиці подано ім'я композитора, назву твору та посилання на відеохостинг Ютуб, перейшовши за яким, можна прослухати відповідний музичний твір. Наголосимо, що В. Сухомлинський надзвичайно відповідально ставився до відбору музичних творів: «Я дбав не про кількість, а перш за все про те, щоб у духовне життя дітей увійшло все найкраще з музичних скарбів людства» (там само, с. 323), «Нехай за місяць дитина почує одну нову мелодію, але ця мелодія стане для неї джерелом духовної насолоди на все життя. Я побоювався пересичення музикою, все новими творами, які б просто розважали, не залишаючи в серці жодного сліду» (там само). Усього у музичній добірці 68 творів, які структуровано за такими підрозділами:

- «Музика природи», казкові мелодії;
- пісні для хорового співу;
- українські народні, авторські пісні;
- пісні інших народів;
- класична музика;
- радянські пісні, додані В. Сухомлинським через «побажання» рецензентів і видавництва «Радянська школа».

Наведемо зміст першого підрозділу плейлиста.

Таблиця 1

Плейлист Сухомлинського (фрагмент)

Автор	Назва твору	Лінк. Прослухати на Ютуб.
«Музика природи», казкові мелодії		
М. Римський-Корсаков	«Політ джмеля»	https://www.youtube.com/watch?v=SeIpygLef8Y
П. Чайковський	«Осіньна пісня (Жовтень)»	https://www.youtube.com/watch?v=_M6NLLcLaWA
П. Чайковський	«Пісня жайворонка»	https://www.youtube.com/watch?v=LCFJEZEqCLw
П. Чайковський	«Баба-Яга»	https://www.youtube.com/watch?v=uiAaQfQ5sac
А. Арєнський	«Зозуля»	https://www.youtube.com/watch?v=ZBvIWWWYool

Е. Гріг	«У печері гірського короля»	https://www.youtube.com/watch?v=Mvlnkr2Bul
Е. Гріг	«Норвезький танець»	https://www.youtube.com/watch?v=fEOOzu3w_Zw
Е. Гріг	«Кобольд»	https://www.youtube.com/watch?v=GRJTnUpm7NI
Е. Гріг	«Танець Ельфів»	https://www.youtube.com/watch?v=AH6mpAicjY
Ф. Шуберт	«Екосез»	https://www.youtube.com/watch?v=f3AxmfrtbdI
М. Римський-Корсаков	«Три дива» («Казка про царя Салтана»)	https://www.youtube.com/watch?v=oOHntTr_cxc
І. Дунаєвський	«Шпаки прилетіли»	https://www.youtube.com/watch?v=M2_WVycU1ks

Завершує виставку невеликий розділ «Афоризми Сухомлинського про музику», де подано висловлювання педагога про музику та музичне виховання, а також розміщено фото обкладинки книги «Василь Сухомлинський. Афоризми» (Міхно, 2018) і посилання, перейшовши за яким, віртуальний відвідувач може завантажити цю книгу (<https://lib.iitta.gov.ua/715565/>).

Детально ознайомитися з матеріалами виставки можна на сайті Педагогічного музею України: http://pmu.in.ua/actual-info/syhoml_myzyka/.

Отже, алгоритм створення віртуальної виставки «Музична скринька Василя Сухомлинського» можна представити у вигляді такого ланцюжка послідовних дій: опрацювання літератури за темою (спогадів сучасників про В. Сухомлинського, науково-педагогічних праць педагога, фондів Педагогічного музею України та Педагогічно-меморіального музею В. О. Сухомлинського) → розроблення концепції виставки на основі структурування відібраного матеріалу → створення текстового та ілюстративного контенту виставки → розміщення матеріалів виставки в мережі Інтернет.

Акцентуємо, що під час роботи над цією віртуальною виставкою ми значну увагу приділяли дизайнерським рішенням, оскільки за допомогою кольору, зображення, звуку з'являється можливість створити настрій, привернути увагу віртуального відвідувача, підкреслити і виділити важливі моменти, які сприяють розкриттю заявленої теми, посилити емотивність і атрактивність виставки. Ми переконані, що при створенні будь-якої віртуальної виставки роль комунікатора (автора виставки), стає більш значущою, персоніфікованою. Оскільки музейник не обмежений конкретним музейним простором, площею, обладнанням тощо, він, розкриваючи тему виставки, має можливість залучити різні засоби (музику, кольори тощо), чим, створює новий, часом несподіваний образ. Окрім того, «розмова» комунікатора з реципієнтом ведеться «один на один» і сприйняттю «не заважає» простір музею, наповнений іншими відвідувачами, сторонніми звуками тощо.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи, зазначимо, що віртуальна виставка «Музична скринька» Василя Сухомлинського» – це багатофункціональний інформаційний ресурс, який надає можливість підвищити ефективність пошуку інформації та розширити коло досліджуваних матеріалів із заявленої теми. Ознайомлення з віртуальною виставкою виводить відвідувача на якісно новий рівень зорового сприйняття представлених документів і подальшого пошуку інформації про педагогічну спадщину В. Сухомлинського завдяки таким незаперечним перевагам, як свобода експозиційного простору, відсутність часових обмежень, високий ступінь змістовності (5 розділів), можливість масштабування і зворотного зв'язку, гіперпосилання на інші інформаційні ресурси (відеохостинг Ютуб, електронна бібліотека НАПН України) тощо. Тому віртуальна виставка виконує роль своєрідного компасу в інформаційному просторі і спонукає віртуального відвідувача не лише до осмислення представленого матеріалу, але й, будучи інтерактивною, залучає до подальшого пошуку інформації. Окрім того, електронний формат виставки «Музична скринька» Василя Сухомлинського» завдяки візуалізації контенту дає змогу визначити перспективні теми подальших наукових досліджень і можливих віртуальних виставок спадщини педагога: «Василь Сухомлинський у спогадах сучасників», «Епістолярій В. Сухомлинського: адреси й адресати», «З почуттям глибокої поваги: книги з дарчими підписами В. Сухомлинського» та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Міхно, О. (2020). Спадщина Василя Сухомлинського у Інтернет-просторі: онлайн-проекти Педагогічного музею України та ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. *Інноватика у вихованні*, 1(12), 175-182. <https://doi.org/10.35619/iiu.v1i12.286>
- Shehade M. and Stylianou-Lambert T. (2020). Virtual Reality in Museums: Exploring the Experiences of Museum Professionals. *Applied Sciences*, 10 (11), p. 4031. DOI: <https://doi.org/10.3390/app10114031>
- Pop, I. and Borza, A. (2016). Technological innovations in museums as a source of competitive advantage. In *Proceedings of the 2nd International Scientific Conference SAMRO, Sibiu, Romania, 14–16 October 2016*. Volume 1, pp. 398–405.
- Guazzaroni, G. (2020). Role of Emotions in Interactive Museums: How Art and Virtual Reality Affect Emotions. In *Virtual and Augmented Reality in Education, Art, and Museums; Guazzaroni, G., Pillai, A., Eds.* IGI Global: Hershey PA, USA. pp. 174–193.
- Hassan, R. (2020). Digitality, virtual reality and the 'empathy machine. *Digital Journalism*. 8(2), 195-212. DOI: 10.1080/21670811.2018.1517604
- Сухомлинський, В. (2018). *Серце віддаю дітям*. О. Сухомлинська, наук. ред. Харків: Акта.
- Литвиненко, М.А. (1990). Мати про сина. *Спогади про Сухомлинського*. Упоряд. С.П. Заволока. Київ: Рад. школа. С. 33-37

Сухомлинський, С. (1993). Спогади про брата. *Все життя – школі. Спогади сучасників про В.О. Сухомлинського*. Кіровоград. С. 18-25.

Сухомлинский, В. (1969). *Павлышская средняя школа*. Москва: Просвещение.

Міхно, О., уклад. (2018). *Василь Сухомлинський. Афоризми* [наук. консультант О.В. Сухомлинська]. Київ: ПМУ. 104 с. (Сер. «Педагогічні републікації»; вип. 5).

REFERENCES

Mikhno, O. (2020). Spadshchyna Vasylia Sukhomlynskoho u Internet-prostori: onlain-proiektu Pedahohichnoho muzeiu Ukrainy ta DNPB Ukrainy im. V.O. Sukhomlynskoho [Heritage of Vasyl Sukhomlynskyi in the Internet space: online projects of the Pedagogical Museum of Ukraine and the State Pedagogical University of Ukraine named after V.O. Sukhomlynsky.]. *Innovatyka u vykhovanni*, 1(12), 175-182. <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i12.286> [in Ukrainian].

Shehade M. and Stylianou-Lambert T. (2020). Virtual Reality in Museums: Exploring the Experiences of Museum Professionals. *Applied Sciences*, 10 (11), p. 4031. DOI: <https://doi.org/10.3390/app10114031> [in English].

Pop, I. and Borza, A. (2016). Technological innovations in museums as a source of competitive advantage. *In Proceedings of the 2nd International Scientific Conference SAMRO, Sibiu, Romania, 14–16 October 2016*. Volume 1, p. 398–405. [in English].

Guazzaroni, G. (2020). Role of Emotions in Interactive Museums: How Art and Virtual Reality Affect Emotions. *In Virtual and Augmented Reality in Education, Art, and Museums; Guazzaroni, G., Pillai, A., Eds.* IGI Global: Hershey PA, USA. p. 174–193. [in English].

Hassan, R. (2020). Digitality, virtual reality and the ‘empathy machine. *Digital Journalism*. 8(2), 195-212. DOI: 10.1080/21670811.2018.1517604 [in English].

Sukhomlynskyi, V. (2018). *Sertse viddaiu ditiam*. [I give my heart to children]. O. Sukhomlynska, nauk. red. Kharkiv: Akta. [in Ukrainian].

Lytvynenko, M.A. (1990). Maty pro syna [Mother about son]. *Spohady pro Sukhomlynskoho*. Uporiad. S.P. Zavoloka. Kyiv: Radianska shkola. S. 33-37. [in Ukrainian].

Sukhomlynskyi, S. (1993). Spohady pro brata. Vse zhyttia – shkoli. Spohady suchasnykiv pro V.O. Sukhomlynskoho [Memories of a brother. All life - school. Memoirs of contemporaries about V.O. Sukhomlynskyi]. Kirovohrad. S. 18-25. [in Ukrainian].

Sukhomlynskiy, V. (1969). Pavlyshskaya srednyaya shkola [Pavlysh secondary school]. Moskva: Prosveshhenie. [in Russian].

Sukhomlynskyi, V. (2018). *Sertse viddaiu ditiam*. O. Sukhomlynska, nauk. red. Kharkiv: Akta. [in Ukrainian].

Mikhno, O., uklad. (2018). Vasyl Sukhomlynskyi. Aforyzmy [Vasyl Sukhomlynskyi. Aphorisms]. [наук. консультант О.В. Сухомлинська]. Київ: ПМУ. 104 с. (Сер. “Педагогічні републікації”; vyp. 5). [in Ukrainian].

**A VIRTUAL “MUSIC BOX” OF VASYL SUKHOMLYNSKYI:
FROM THE CONTENT TO THE FORM**

Oleksandr Mikhno

Doctor of Sciences (in Pedagogy),
Director of the Pedagogical Museum of Ukraine,
Senior Researcher of the Sukhomlynistics Sector
of the Pedagogical Source Studies and Biographistics Department,
V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-5271-9530
e-mail: amihno@ukr.net

Abstract. The article emphasizes the importance of forming a digital knowledge space and the important role of museums and libraries as institutions of memory, depository, and translators of cultural heritage. It has been noted that a prominent place in the activities of the Pedagogical Museum of Ukraine and the V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine in the virtual environment is occupied by the popularization of the life and career of the outstanding Ukrainian teacher Vasyl Sukhomlynskyi (1918-1970), in particular by creating virtual exhibitions.

The author's definition of a virtual exhibition has been given, it has been substantiated that it is a multifunctional information resource that 1) allows a wide range of users to get new information and 2) allows the creation of a toolkit and techniques to implement the idea and concept of the exhibition (texts, photos, audio, video, etc.).

The process of creating the concept of the virtual exhibition “Music Box” of Vasyl Sukhomlynskyi’ consisted of several stages: collection and analysis of information (study of book and photo collections of the Pedagogical Museum of Ukraine and the Pedagogical Memorial Museum of V. O. Sukhomlynskyi in Pavlysh Village, demonstration of exhibits for the exhibition), visualization of selected museum objects by photofixation or scanning, creation of the exhibition (analysis and systematization of the available material, registration of “starting” pages of the electronic publication, development of the main sections of the exhibition).

The structure and principles of the exhibition have been revealed and the semantic (textual, illustrative) content of each of the 5 sections of the exhibition have been briefly described: “Music in the Life of V. Sukhomlynskyi: The Memories of Contemporaries”, “Music Lessons in Pavlyska School”, “V. Sukhomlynskyi on Music Education”, “Sukhomlynskyi’s Playlist”, “Sukhomlynskyi’s Aphorisms about Music”.

Perspective themes of virtual exhibitions of V. Sukhomlynskyi’s pedagogical heritage have been outlined.

Keywords: Vasyl Sukhomlynskyi, music, music education, virtual exhibition, content, visualization, the Pedagogical Museum of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2021р.